

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in e. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 22.

Ljubljana, 16. listopada 1891.

XXXI. leto.

Vsebina: Maks Josin: Deželna učiteljska konferencija. — —z—: Risarski pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Listek. — Književnost. — Naši dopisi: Z Brda. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Deželna učiteljska konferencija.

X.

Razstava učil v prostorih I. mestne deške šole v Poljskih ulicah.

Enketa za deželno učiteljsko konferencijo je sklenila med drugim tudi, naj se za časa zborovanja otvori v prostorih I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani učilska razstava. Vodstvo in učiteljstvo dotične šole je pozdravilo z veseljem to častno nalogo ter se z vso resnostjo poprijelo dela. Mestna občina je radovoljno dovolila porabo potrebnih prostorov. Od slav. deželnega odbora je dobila 100 gld., od kranjske hranilnice tudi toliko *) in s to denarno pomočjo se je otvorila dne 1. vinotoka razstava, ki je razveseljevala oko vsakega učitelja in šolskega prijatelja. Čudil se je lahko vsak razumnik našega šolstva, kako izvrstna učila so nam učiteljem na razpolaganje za uspešno poučevanje posebno v realijah. Najznamenitejše

šolske tvrdke so poslale svoje blago, v prvi vrsti posebno kranjske, potem druge avstrijske, med katerimi se odlikujejo posebno Čehi, in celo Nemčija je obogatila šolsko razstavo. Udeležile so se pa razstave ne samo tvrdke, ampak tudi nekatere šole in učitelji.

V sledečih vrstah hočemo na kratko govoriti o razstavnih predmetih in sicer najprvo o teh iz Kranjske, potem iz drugih avstrijskih dežel in končno iz Nemčije.

1. Kranjsko.

A. Učiteljstvo in šole:

a) Prva mestna deška ljudska šola v Ljubljani.

Ker je bila razstava v prostorih te šole, so imeli obiskovalci priliko, ogledati si vse prostore tega šolskega poslopja in ob enem tudi bogato zbirko njenih učil in dobro urejeno knjižnico. Šolsko poslopje I. mestne šole je jedno izmed najlepših

*) Nedostatek bode pokrila mestna občina.

ne samo na Kranjskem, ampak tudi izven dežele. Razstavljen je bil tudi njen stavbinski načrt. Med njenimi učili se je odlikoval na razstavi posebno načrt stolnega mesta, katerega je izdelal lansko leto g. Mehle za 30 gld. Dalje je razstavila šola statistični pregled svojega naraščaja, t. j. učiteljev, učencev in razredov od svojega početka t. j. od l. 1855. Ta pregled je sestavil po šolskih aktih učitelj Josin, učitelj Arnič ga pa potem spretno na popir narisal.

b) Šola nemškega „Schulvereina“ v Ljubljani.

Razstave se je udeležila tudi ta šola. Razstavila je dve šolske klopi, Metznerjev računski stroj in nekaj podob. Klopi je izdelal ljubljanski mizar Binder in sicer tako, da ima prva premakljivo ploščo, učenec jo lahko k sebi do prsi potegne, druga pa premakljiv sedež. Nam se zdi prva bolj praktična kakor druga. Metznerjev računski stroj bi služil dobro v razredih, kjer mora učitelj več oddelkov ob enem poučevati. Učitelju je treba premakniti le dolgo ozko ploščico in stroj kaže popolnoma druge račune, katere učenci lahko dalje izdelujejo in učitelj se lahko z drugim oddelkom dalje peča.

c) Šola v Kranji.

Da mora v hiši red biti, to vé tudi šola v Kranji. Poslala je v razstavo tiskan „Hišni red“.

d) G. nadučitelj M. Rant na Dobrovi.

Razstavil je model šolske table, katere sestavo je sam izumel.

e) G. učitelj J. Levičnik v Železnikih.

Razstavil je urino kazalo, na katerem se kazalca pravilno sučeta. Dober učni pripomoček, s katerim se učenci vadijo na uro spoznavati se.

f) C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku.

Vsaki šoli je zemljevid šolskega okraja neobhodno potreben za zemljepisni pouk. Za kamniški šolski okraj je

izdelal tak zemljevid g. nadučitelj V. Burnik v Kamniku. Tak zemljevid bi moral imeti vsak šolski okraj, a kolikor nam znano, ima ga samo kamniški okraj. Zemljevid je pregledno izdelan. Želeti bi bilo le, da bi bilo poleg gorskih vrhuncev z debelimi črtami označeno tudi pogorje.

g) G. nadučitelj J. Leban v Cirknici.

„Jaz tudi v trop, ki se potí in trudi“. Po teh besedah se je ravnal g. Leban. Videli smo v razstavi njegova dosedanja pisateljska dela: Slovstvena zgodovina, Človek, Mirko Poštenjakovič, Iskrice I in II., 60 malih povestij.

B. Tvrdek, tiskarne in drugi:

Ig. pl. Kleinmayr in Bamberg v Ljubljani.

Znane so zasluge, katere si je pridobila ta tvrdka z izdavanjem naših klasikov v elegantni obliki. Videli smo poleg mnogobrojnih pedagogičnih in družih knjig tudi krasno vezane pesni Stritarja, Aškerca, Gregorčiča i. dr. Opozoriti pa hočemo na dvoje učil za ljudske in nadaljevalne šole, kateri je založila imenovana tvrdka in sicer: 84 podob s slovenskimi napisi. Te podobe so gotovo najcenejše, kajti vse veljajo samo 14 gld. Omisljijo si jih lahko tudi ubožnejše šole. Podobe predstavljajo različne motive iz zemljepisja. Slišali smo, da dodá tvrdka tudi nekaj obrazov iz Kranjske n. pr. Bled itd., ako se oglasi dovolj naročnikov. Drugo učilo obsega 6 napetih tabel popolnoma montiranih, cena 10 gld. 50 kr. Podobe imajo slovenske napise ter nam kažejo žuželke, škodljive sadnemu drevju. Izvrstno učilo k knjigi Erjavčevi, posebno za ponačljive šole.

b) J. Giontini v Ljubljani.

Ta dobro znana stara tvrdka je razložila bogato zalogo šolskih reči, učil, knjig in mladinskih knjižic, katere so že razni listi po njih vrednosti ocenili. Tvrdba Giontini je znana radi svoje postrežljivosti; tudi cene so primeroma nizke.

e) R. Milic v Ljubljani.

Tiskarna Milic je znana šolska tiskarna. Razložila je že znane nam šolske tiskovine. Omeniti nam je pa posebno knjižničnih tiskovin, na katere je že letno poročilo L. mestne šole 1890/91. l. opozorilo. Dalje smo videli nekaj pesmaric in spisov za mladino in podobo Slomškovo, ki je primeren kras sobam prijatelj tega slovenkega pedagoga.

d) M. Gerber v Ljubljani.

Ta tvrdka je razstavila osobito pisalno, risarsko in razno šolsko orodje.

e) Tiskarna Blaznik v Ljubljani.

Lep kras je dobil hodnik L. mestne šole od te tiskarne. Tu vidimo podobe kranjskih noš iz posameznih okrajev. Žal, da se niso te noše skoraj nikjer drugod ohranile, kakor pri Belokranjcih.

f) R. Šeber v Postojini.

Ta tiskarna je razstavila razne šolske tiskovine.

g) A. Druškovič v Ljubljani.

Vrtno orodje za sadjerejo, dalje metrične mere in uteži. Nizke cene.

h) Fotograf Lergetporer na Bledu.

Idejalni pridvižni zemljevid, cena 10 gld. Relief-zemljevidi so kaj dobro učilo za zemljepisje. Želeti pa bi bilo, da bi bil poleg pridvižnega zemljevida isti zemljevid na popirji, da otroci vidijo in primerjajo, kako se vrhunec, pogorje itd. na popirji nariše. Tak zemljevid bi zelo povzdignil vrednost reliefa.

i) Preparator F. Schulz v Ljubljani.

Polagoma si lahko napravi skoro vsaka šola lepo zbirko manjših nabasanih živalij. Učenci prinesejo žival živo ali mrtvo v šolo, n. pr. ježa, netopirja itd., učitelj jo izroči g. Schulzu, ki svoje delo za primerno ceno dobro opravi, kar pričajo njegove nabasane živali, katere je poslal v razstavo. Na ta način je dobila n. pr. I. mestna šola marsikatero žival v svojo zbirko. Razstavil pa je g. Schulz z dovoljenjem vis. deželnega odbora iz Ru-

dolfinuma votlo preparirane domače ribe (njegov izum) in ribam škodljive živali na posebni piramidi prav ukusno sestavljene.

2. Druge avstrijske dežele.

A. Učiteljstvo:

Profesor L. Lavtar v Mariboru.

Metrični računski stroj. O Lavtarjevem stroji in metodi računskega poučevanja slišali smo do sedaj več pro- in contraglasov, treba torej, da se vsak sam z njim seznani.

B. Tvrdek:

a) Ed. Hölzel na Dunaji.

V prvi vrsti nam je omeniti zbirko svetopisemskih podob. Podobe so iste, kakor se nahajajo v novejših izdajah „Zgodeb svetega pisma in so lepo barvano tiskane. Dalje je poslala tvrdka lep Haardtov zemljevid Avstrijske-Ogrske in sedem krasnih stenskih podob za zemljepisje in zgodovino. Lepe in za šolo prepotrebne so tudi podobe: Dr. H. M. Schmidt-Göbel „Škodljive in koristne žuželke v gozdu, na polji in vrtu“ (z nemškim tekstom; tu opozarjamo še jedenkrat na slovenske Kleinmayerjeve).

b) A. Pichler's Witwe na Dunaji.

Tvrdka je poslala veliko zbirko podob za zemljepisje in zgodovino. Nekatero zgodovinske podobe so izvrstna priloga k našemu tretjemu slovenskemu berilu in neobhodno potrebne za drugo učno stopnjo, ko se prične poučevanje o širji zgodovini. Podobe nam kažejo prizore iz srednjega veka n. pr. vitežki grad, turnir, obleganje mesta, vojniški nabor, ostrog itd. Isto velja o zemljepisnih podobah. Dalje kažejo podobe kulturnih rastlin, kako se prideluje kava, čaj, tobak itd.; tehnologične podobe n. pr. plavež. Izvrstne so Winkelmanove podobe za nazorni nauk. Sama učila, ki delajo pouk zanimiv in nazoren.

c) C. kr. šolsko-knjižna zaloga.

Tiskane podobe iz zgodovine aposteljnove. Kar se tiče lepote, zaostajajo daleč za Hölzlovimi, seve so tudi radi tega mnogo cenejše.

d) Nežiderska popirnica.

Nežiderske pisanke (Musilove) so učiteljem znane, zato si oglejmo zvezke tvrdke e) H. Votoček v Pragi.

Pisanke te tvrdke imajo krasen popir in posebno na risanke brez ali s petimi stigmami opozarjamo gg. tovariše, ki počujejo na ta način risanje. Med posameznimi listi je tudi svilnat popir, ki zabranjuje, da ne umaže risarija nasprotne strani. Pisanke imajo linijaturo, kakeršna je uvedena na vseh šolah v Pragi. Pisanke so res priporočila vredne. Založnik jih tudi rad priredi s slovenskimi naslovi.

f) F. Kremlička v Karlinu pri Pragi.

Kremličke nebliščeči lak za šolske table je bil odlikovan že v 8 učilskih, krajevnih in svetovnih razstavah; to ga najbolje priporoča. Kremličke bela kreda je mehka in brez nadležnega peska, najboljša, kar je poznamo; njegova barvana kreda se priporoča za zemljepisne risarije na šolsko tablo. Potem je razstavil barvasto neizbrisno kreda, ki se rabi za risanje diagramov, tabél i. dr. in prav ceno risarsko tinto različne barve.

g) A. Kreidl v Pragi.

Najbogatejše je založila razstavo ta tvrdka. Razstavila je precejšno zalogo fizikalčnih in kemičnih aparatov, kakeršnih potrebuje ljudski učitelj. Dalje za prirodopisje naravni razvoj žabe, čebele, muhe, vse preparirano v špirtu; za rudinstvo lepo zbirko dragih kamenov (seve iz stekla ponarejenih). Za prirodopisni pouk smo videli prepotrebne modele: oko, uho, srce in sapnik. Iz lesa fino votlo izdelana so bila geometrična telesa, kakor stožec, piramida itd. Da pa nima Kreidl samo učil za višje razrede, pokazal je s tem, da je razstavil tudi različna rokodelska orodja v zmanjšani obliki za prvi nazorni pouk. Ta tvrdka se mora šolskim vodstvom prav priporočati.

h) Jansky v Taboru.

Table za prirodopisje in računstvo. Prirodopisne table so velike, za vsak pred-

met jedna tabla. Prilepljene so na tak popir, da jih ni treba na platno prilepljati. Med raznimi takimi tablam raznih založnikov so te najcenejše. Isto tako so lepe in cene podobe za nazorni nauk. Nazorna je podoba pravilne države peresa. Zelo nam je ugajala z nravnostnimi izreki slavnega Komenskega in njegovo podobo. Tekst je nemšk; ako priredi tvrdka tudi slovenske take table, gotovo jih bode mnogo na Slovenskem spečala.

3. Nemčija.

Tvrške:

a) Perthes (Gotha).

Pfeifferjeve podobe presegajo po lepoti in lepi izpeljavi vse druge. Lahko rečemo, da so v lepem okvirju krasilo za vsako gosposko sobo. Kažejo nam pa prizore Heyevih basnij, katere je tvrdka tudi v lepi elegantni in navadni obliki razstavila. Tu vidimo lepo podobo k Stritarjevi pesmi „Deček in ptica“, dalje kažejo se nam podobe za basni „vrabec in konj“, „raca in lisica“ itd. Ako nam prestavi kateri naših pisateljev Heyeve basni na slovenski jezik, zanimal bode ta zvezek našo deco bolj, kakor marsikatera manjvredna izvirna „knjižnica za mladino“. Pozabiti ne smemo tudi Kehrovega „Nazornega nauka“ in del pisateljice J. Spiro. Kar je razstavila tvrdka Perthes, je bilo najlepše v celi razstavi.

b) Schreiber (Esslingen).

Ta tvrdka je znana čitateljem po svojih prirodopisnih podobah za srednje šole. Razstavila pa je sedaj najnovejšo izvrstne prirodopisne podobe za ljudske šole. Podobe so zelo naravno slikane in nekatere nam ne kažejo samo živali, ampak tudi njeno okostnico ali kak imeniten del njenega telesa. Dalje nam je omeniti „Schubertovo knjigo „Naturgeschichte der drei Reiche“. Za zemljepisje videli smo lep astronomični atlant in podobo za prvi zemljepisni pouk. Ta podoba je prepotrebna pri zemljepijski v tretjem razredu (Drugo berilo. Berilna vaja „Reka, veletok, morje“).

Hertleve risarske predloge so namenjene učencem višjih razredov, ki rišejo brez stigem.

Tako smo obhodili učilsko razstavo. Preveliko je bilo predmetov, da bi vsakega pregledali in ocenili po njegovi vred-

nosti, omenili smo le one, ki so nam najboljše ugajali. Prekratek je bil tudi čas razstave, zato je bilo prekoristno za kranjsko šolstvo, da se otvori stalna učilska razstava, kakor se namerava. Upamo, da bodo merodajni za šolstvo vneti faktorji to misel podpirali. **Maks Josin.**

Risarski pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah.

II. Normalni učni črtež.*)

A. Razdelitev pouka na krški obrtno-nadaljevalni šoli.

Pripravljalni tečaj: Čitanje 2 uri; pisanje 1 uro; računstvo 1 uro; risanje 1 uro.

V 1. razredu se poučuje elementarno prostoročno in geometriško risanje 3 ure na teden, obrtno spisje 2 uri in obrtno računstvo 2 uri na teden.

V 2. razredu se poučuje strokovno risanje 3 ure na teden skupno s 1 razr.; obrtno računstvo in knjigovodstvo 3 ure.

Vsi razredi imajo skupno 1 uro ve-rouk. Pouk traja 7 mesecev in sicer v sredo in petek od 6. do 8. ure zvečer v nedeljo pa od 8. do 12. ure dopoldne. Učni jezik je v pripravljalnem tečaju in 1. razr. slovenski, v 2. razredu pa nemško-slovenski. Učiteljem plačujejo za vsako uro 80 kr. nagrade.

B. Učna tvarina.

a) Prvotno (elementarno prostoročno risanje). 1. razred: Geometriški ploski ornament in slogni listni in cvetlični ornament, deloma po predrisih na šolski tabli, deloma po primerno izbranih predlogah v kolikor mogoče velikem me-

*) Po tem vzornem črtežu sestavijo se drugi raz-nim krajnim razmeram primerno. Navadno se tudi nekaj tvarine prikladno skrajša. To kar se je za krško obrtno-nadaljevalno šolo izpustilo, je zaznamovano s [] namreč tvarina za tiste obrtnike, katerih v Krškem ni. Starejši učni črtež za obrtne nadaljevalne šole imamo iz leta 1874, min. naredba z dne 6. mal. travna, ki je tudi natisnen v zbirki šolskih postav za Kranjsko l. 1876.

rilu in natančno izvršenem obrisu (konturi) s svinčnikom, pozneje tudi s peresom. — Z ozirom na različno obrt se vadijo učenci tudi z barvami okraševati svoje risbe. Pri tem jim učitelj nazorno razloži razdelitev barv in njih raznoteri učinek na oko. — Dalje se goji risanje prvotnih prostoročnih oblik po žičnih in lesenih kalupih s primernim razlaganjem najvažnejših perspektivnih prikazni. — Naprednejši učenci naj tudi v obrisih ali s priprostimi obsenčevanjem posnemajo arhitektonske obrazbe (oveneje), posodne oblike in priproste plastiške listne — ali cvetlične ornamente po mavčnih modelih, ako to njih obrt zahteva. Učenci naj se pri tem poučujejo o raznih slogih in o uporabi dotičnih predmetov. [Podobarji, izdelovalci pohišja (mizarji), stukotvorci, kamenopisci, vrezovalci, zlatarji, srebrarji, bronarji, lončarji, i. t. d. se morejo tudi izuriti v prostinah (elementih) figuralnega risanja].

b) Merstveno risanje in prvotine iz merstva. I. razred: Učenci naj se seznanijo z uporabo najpotrebnejšega risalskega orodja ter naj se vadijo s tušem potezati preme, loke i. t. d. Učitelj naj na šolski tabli razloži prvotine (elemente) oblikoslovja, kakor tudi tiste geometriške konstrukcije, ki jih rabijo pri izvrševanju tehniških narisov. V tem naj se učenci še na primernih vzgledih izurijo. Vaje v posnemnji (kopiranji) geometriških ornamentov po predlogah. — Najvažneje o merjenji in izračunenji ploskev in teles z navodili o